

Representantforslag 57 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Hans Olav Syversen

Dokument 8:57 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Hans Olav Syversen om å opprette et norsk offentlig eierskapsregister for å sikre åpenhet om eierskap i norske selskaper

Til Stortinget

Bakgrunn

Behov for økt åpenhet om eierskap og selskapsstrukturer

Åpenhet om eierskap og selskapsstrukturer har vist seg å være svært viktig i arbeidet mot skattekriminalitet, korrupsjon og hvitvasking. En utvikling der mange selskaper har forgreininger til utlandet, utfordrer myndigheter, media og organisasjoners mulighet til å danne seg en oversikt over eierinteresser og selskapsstrukturer. Eksempelvis har ti av verdens største utvinningsselskaper til sammen over 6 000 datterselskaper, ifølge nettverket Publish What You Pay. Slike selskapsstrukturer, kombinert med skjult eierskap, gjør det enklere å dekke til ulike former for økonomisk kriminalitet. Finanskrisen på 2000-tallet avdekket at flere banker hadde opprettet komplekse selskapsstrukturer, blant annet motivert av muligheten for regelverksomgåelse, og krisen viste samtidig hva en ineffektiv regulering kan bety for realøkonomien. I en situasjon der en stadig større del av verdenshandelen foregår mellom selskaper med samme eiere, øker samtidig sannsynligheten for mangelfulle konkurranseforhold. Det er avdekket at dette ikke sjelden resulterer i priser langt fra reell markedspris og svekkede skatteinntekter, som en konsekvens av overskuddsflytting. Et eierregister som bidrar til åpenhet vil derfor kunne forbedre norsk næringslivs konkurransevne. Hvilke eierinteresser politikere og

beslutningstakere har, er selvsagt også av interesse for offentligheten.

Historikk

Problemet med skjult eierskap er påpekt over tid av organisasjoner, fagfolk og journalister. Spørsmålet er satt på dagsordenen internasjonalt, blant annet av G20-landene og EU.

Ved Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett 16. juni 2014 ble det vedtatt å opprette et digitalt eierskap.

Utenlandske eiere kan imidlertid registreres gjennom såkalte forvalterkonti, og slik skjule den reelle eieridentiteten. Gjennomgang av utenlandske aksjeposter viser at over halvparten er registrert nettopp gjennom forvalterkonti. Mange er representert av forvaltere som er kjent for omfattende hemmelighold, som banker i Sveits og Luxembourg.

Brønnøysundregistrene leverte i november 2014 rapporten «Elektronisk aksjeeierbok i Altinn», etter oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Rapporten leverer forslag til hvordan Stortingets vedtak om eierregister kan følges opp, men legger en rekke begrensninger på offentlighetens tilgang til og bruk av opplysningene i registeret.

I desember 2014 ble forhandlere fra EUs ministerråd og EU-parlament enige om utkastet til et fjerde hvitvaskingsdirektiv. Revideringen vil stille krav til medlemslandene om opprettelse av sentrale registre med informasjon om faktiske eiere. Registerne skal være offentlig tilgjengelig. Den endelige behandlingen av direktivet er satt til inneværende år.

Financial Action Task Force (FATF) lanserte i desember 2014 en rapport med en gjennomgang av Norges evne til å motarbeide hvitvasking og finansiering av terrorisme Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism-system. I gjennomgangen måles det norske systemet opp mot en

rekke kriterier og anbefalinger. Rapporten avdekker svakheter blant annet når det gjelder skjult eierskap:

«Weaknesses exist over the necessary customer due diligence (CDD) measures required to understand beneficial owners (BO), particularly where foreign ownership is involved, which undermines effectiveness.

[...] while the law itself is consistent with the obligations regarding BOs, implementation is not effective, and understanding of BO obligations was not sufficiently widespread or at the depth of understanding required, for example, in relation to reasonable measures to verify identity where foreign ownership is involved.»

I januar 2015 medførte skjult eierskap igjen oppslag i media, blant annet viste NRK at av Statoils 20 største eiere er kun to kjent for offentligheten. Disse er Olje- og energidepartementet og Folketrygdfondet.

Behov for en reell og offentlig tilgjengelig oversikt over ultimate eiere

Forslagsstillerne vil støtte opp om det internasjonale arbeidet for økt åpenhet, men understreker samtidig at det er behov for en aktiv nasjonal politikk som blant annet etterlever FATFs anbefalinger og EUs hvitvaskingsdirektiv. Danmark og Ukraina har nylig opprettet eierregistre som bør gi inspirasjon til det norske arbeidet.

Forslagsstillerne vil understreke viktigheten av at offentligheten har reell tilgang til opplysninger om eierskap. Bedrifter bør ha mulighet til å undersøke

hvem de handler med, og avsløringer i media om krittikkverdige økonomiske forhold kommer ofte etter tips fra enkeltpersoner eller organisasjoner. Forslagsstillerne mener derfor det er uheldig dersom innsynet begrenses slik at disse ikke har tilgang til registeropplysninger, slik Brønnøysundregistrene foreslår.

Forslagsstillerne vil påpeke at mekanismer som sikrer håndhevelse er avgjørende for at et slikt register skal fungere etter hensikten, i tråd med FATFs anbefalinger. Det bør opprettes et system for verifisering, kontroll og eventuelle sanksjonsmuligheter dersom registerkravene ikke etterleves.

Forslag

På denne bakgrunn fremmer forslagsstillerne følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et norsk offentlig eierskapsregister for å sikre åpenhet om eierskap i norske selskap og styrke innsatsen mot skattekriminalitet, korrupsjon og hvitvasking.
2. Stortinget ber regjeringen påse at et slikt register følger opp Financial Action Task Forces anbefalinger fra 2012 om internasjonale standarder for bekjempelse av hvitvasking og bekjempelse av terrorfinansiering og spredning, og at registeret følger opp EU-reguleringen på dette området.

5. februar 2015